

Beleidsplan Stichting Natuurbelang De Onlanden van Leekstermeer, Peizer- en Eelderdiep

1 Inleiding

De stichting Natuurbelang De Onlanden is opgericht 10 januari 2000 om de destijds versnipperde natuurgebieden aaneen te smeden tot één groot natuurgebied: De Onlanden.

De stichting behartigt het natuurbelang van het natte veenweidegebied gelegen tussen het Drents zandplateau en de Groninger zeeklei, in het bijzonder het gebied dat begrensd wordt door de plaatsen Groningen, Eelde-Paterswolde, Peize, Roderwolde, Roden, Nietap, Leek, Lettelbert en Hoogkerk. Daarbij wordt ook gekeken naar de ligging van het gebied in het gehele stroomgebied en de relaties die het gebied heeft met omliggende natuurgebieden.

Dit beleidsplan gaat in op 1 januari 2021 en loopt tot 31 december 2022. Omdat er voortdurend ontwikkelingen zijn in het gebied zelf en de omgeving, die de natuur in De Onlanden (mogelijk) beïnvloeden wordt jaarlijks een evaluatie gedaan van de activiteiten van de stichting en de resultaten hiervan (zoals beschreven in de hoofdstukken 3 en 5 van dit plan).

2. Visie en missie

2.1. Visie

De Onlanden is ingericht en wordt beheerd als een aaneengesloten natuurreservaat, waarin de natuurwaarden beschermd en verhoogd worden. Uitgangspunten daarbij zijn:

- De Onlanden liggen op het kruispunt van de natte laagveengordel die ten oosten en westen van Groningen-Stad ligt en het Peizer- en Eelderdiepsysteem, welke ontspringt op het Drents Plateau en uitmondt in de Waddenzee bij het Groningse Lauwersoog¹;
- De Onlanden is ingericht en wordt beheerd als een robuust, (water)systeem gestuurd moerasgebied met overgangen naar drogere gronden richting het Drents Plateau.
- Hierin zijn het de natuurlijke processen die de natuurontwikkeling sturen – het beheer is daaraan ondergeschikt. Het schaalniveau van De Onlanden biedt hier bij uitstek kansen voor.
- De ecologische relaties met omliggende natuurgebieden, zoals het beekstelsel van de Drentsche Aa en het Reitdiep, worden versterkt.

Hoewel de stichting zich primair richt op het natuurgebied De Onlanden, kijkt zij ook nadrukkelijk naar verbetering van de kansen binnen het hele beekstelsel én de

---

¹ Deze visie is neergelegd in het Waterstreefbeeld van Veen tot Zee (een werkdocument voor samenwerkingsprojecten op het raakvlak van water en natuur) door de Projectgroep Van Veen tot Zee, welke in oktober 2005 is uitgebracht.

verbindingen met omliggende natuurgebieden omdat dit sterk bijdraagt aan de kansen voor en de kracht van de natuur in De Onlanden zelf.

2.2. Missie

De stichting zet zich in om – stap voor stap – het streefbeeld uit de voorgaande paragraaf werkelijkheid te laten worden. Dat doen we door deze visie van een aaneengesloten, robuust en natuur-gestuurd natuurgebied uit te dragen, hiervoor draagvlak te creëren en dit natuurbelang te behartigen. Daartoe verzamelen we kennis over het gebied en de flora en fauna, spreken we met beheerders en beleidsmakers over kansen en bedreigingen, maken we gebruik van mogelijkheden tot inspraak en proberen we het denken over natuurontwikkeling in De Onlanden te prikkelen.

3. Ambitie.

3.1. Belangenbehartiging

De stichting zet zich in voor de behartiging van het natuurbelang in De Onlanden, daarmee wil de stichting ‘de stem van de natuur’ zijn en namens de natuur partij zijn in discussies en besluitvorming van politieke en maatschappelijke organisaties of andere instellingen. Dit doet de stichting door te signaleren, (vroegtijdig) mee te praten en gebruik maken van inspraakmogelijkheden.

Daarnaast is de stichting in gesprek met de vier natuurbeherende organisaties in De Onlanden – Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Drents en Groninger landschap – om aandacht te vragen voor en mee te denken over samenhang en robuustheid van het gebied als geheel.

Hiermee wil de stichting voorkomen dat allerlei activiteiten en plannen een negatieve invloed hebben op de natuur in De Onlanden. De stichting staat niet negatief tegenover nieuwe ontwikkelingen of medegebruik mits de natuur hiervan geen schade ondervindt of eventuele schade voldoende gecompenseerd wordt (in de vorm van natuur).

Anderzijds wil de stichting kansen die zich in en om het gebied voordoen steunen en samen optrekken met de partijen die zich hier hard voor maken. Het gaat hier bijvoorbeeld om goede ecologische verbindingzones met de omgeving of het gedachtengoed Van Veen tot Zee, het verbinden van de Drentse beken met de Waddenzee.

Ambitie 2021

- ‘Optimalisatie Waterberging’ door waterschap Noorderzijlvest.

Inzet: optimaliseren van de waterberging met inachtneming van de dubbelfunctie natuur en waterberging. Dus geen negatieve effecten op de natuur – verlies leefgebied, verstoring – en indien negatieve effecten onvermijdelijk zijn, voldoende compensatie binnen en/of buiten De Onlanden. Bij voorkeur ‘berging in de breedte’: uitbreiding van de natuur en waterberging in het gehele beekstelsel.

Activiteiten: overleg met waterschap Noorderzijlvest en de natuurbeheerders in De Onlanden en inspraak in het m.e.r.-traject dat in 2021 gaat lopen.

- o Verkenning ‘Windenergie Westpoort’ door gemeente Groningen.

De gemeente Groningen heeft Westpoort aangewezen als zoekgebied voor windenergie. Er wordt verkend of plaatsing van 3 windmolens mogelijk is parallel aan de A7 (<https://www.windplatformgroningen.nl>).

Inzet: alleen plaatsing van windmolens wanneer de effecten voor natuur zodanig gemitigeerd en/of gecompenseerd worden dat de natuur niet verzwakt wordt. Te denken valt aan: verhoogde mortaliteit van vogels en vleermuizen, barrière werking, verstoring door (knipperend) licht. Kansen liggen in mitigerende maatregelen (N-Z plaatsing van de molens) en compensatie (versterking van de natuur nabij Westpoort conform denken Van Veen tot Zee).

Activiteiten: deelname werkgroep ecologie van het Windplatform en indien nodig formele inspraak en gesprekken met de gemeente.

- o Zonnepark Matsloot door gemeente Noordenveld/PowerField

Gemeente Noordenveld heeft het Matslootgebied - ten zuiden van de A7, nabij Westpoort - aangewezen als zoekgebied voor de ontwikkeling van een zonnepark. Zij doet dit in samenwerking met PowerField en de Energie Coöperatie Noordseveld.

Inzet: We zijn voorstander van de ontwikkeling van duurzame energie en willen daarin constructief meedenken. Maar de ontwikkeling in het Matslootgebied wordt nu gestuurd vanuit grondpositie en niet vanuit een goede ruimtelijke visie.

Activiteiten: We volgen het proces en brengen hierbij de kennis in die wij van de vogelrijkdom in het gebied hebben. Zelf gaan we een ruimtelijke visie presenteren op hoe duurzame energie en ecologie in dit gebied samen kunnen gaan. Indien nodig maken we gebruik van formele inspraak.

- o Ecologische verbindingszone Zuid, gemeente Tynaarlo.

In Eelderwolde ligt een ecologische verbindingszone (EVZ) welke functioneert als verbinding tussen De Onlanden/het Eelder- en Peizerdiepsysteem en het Drentsche Aa systeem. Deze EVZ is 10 jaar geleden ingericht, eigendom van gemeente Tynaarlo en

werd beheerd door Natuurmonumenten. In 2021 wordt deze EVZ echter verkocht aan een particuliere partij. Op dit moment is nog niet bekend welke partij dit zal zijn.

Inzet: In vervolg op overleg met zowel Natuurmonumenten als de gemeente Tynaarlo, zullen we nauwgezet volgen dat zowel de natuurdoelen als het functioneren van de EVZ goed geborgd worden bij verkoop.

Activiteiten: Indien nodig gesprekken met gemeente Tynaarlo en provincie Drenthe.

- **Aanpak exoten**

Er zijn een aantal exoten in het gebied die (mogelijk) problemen zullen geven voor de ecologie in het gebied. De belangrijkste hiervan is de Grote Waternavel. Maar ook de Waterteunisbloem, de Reuzebalsemien, Japanse duizenknoop en Reuzenbereklaauw komen voor in het gebied.

Inzet: Het is belangrijk dat de ecologische impact van exoten bekend is, en of/hoe deze aangepakt kunnen worden. Aanpak van het probleem zal in samenwerking tussen de verantwoordelijke organisaties - Provincie Drenthe, waterschap Noorderzijlvest en de natuurbeheerders in de Onlanden - moeten worden gedaan.

Activiteiten: We gaan ons bij de verantwoordelijke beleidsmakers oriënteren op hun aanpak exoten en bij de natuurbeheerders op de ecologische impact.

- **Verhogen van de natuurwaarde van de dijken in De Onlanden, stichting NDO.**

De dijken in De Onlanden kunnen op termijn (horizon 10 jaar) een belangrijke bron kunnen zijn voor biodiversiteit. Om dat te bereiken zal het maaibeheer hierop aangepast moeten worden.

Inzet: Verhogen van de natuurwaarde van de kades in De Onlanden door aangepast beheer.

Activiteiten: Oriënteren op huidig beleid en kansen om de biodiversiteit te vergroten (voorbeeldprojecten). In overleg met betrokken natuurbeheerders en overheden over de wenselijkheid/mogelijkheid tot aanpassing van het beheer.

3.2. Kennis vergaren

Aanvullend op de monitoring die door overheden en natuurbeherende organisaties worden uitgevoerd, verzamelt de stichting zelf kennis door eigen monitoring en onderzoek. Deze kennis is aanvullend omdat er frequenter gegevens worden verzameld of meer in de diepte wordt gekeken naar ontwikkelingen.

Met het verzamelen van deze kennis heeft de stichting een gedetailleerd beeld van de ontwikkelingen in De Onlanden voor een aantal sleutelsoorten. Deze kennis wordt ingezet als onderbouwing van de belangenbehartiging (§ 3.1), voor draagvlak in de maatschappij en om het denken over (beheer van) het gebied te prikkelen (§ 3.3 en 3.4). Rapportages van de onderzoeken worden op de website www.deonlanden.nl gepubliceerd.

Ambitie 2021

o Otters

De otterpopulatie wordt al vele jaren gevolgd. Ondanks dat de landelijke DNA monitoring is gestopt willen we de otter blijven monitoren met cameravallen op vaste plekken. Op deze manier kun je goed vaststellen of er jongen, mannetjes of vrouwtjes zijn. Ook blijven we voor het NEM de spraints jaarlijks doorgeven. Een spraint in een atlasblok hoeft maar 1 keer per jaar te worden ingevoerd in het portaal om aan te geven dat er in dat gebied een otter leeft.

Daarnaast zullen we blijven zoeken naar knelpunten. Bijvoorbeeld: waar kunnen nog rasters worden geplaatst om verkeersslachtoffers te voorkomen of waar zijn nog faunapassages nodig. Ook wordt gekeken waar er hekken of andere gevaren voor de otter zijn. De Onlanden vormt een verbindingzone tussen het Drentse Aa gebied en de kust. Dit moeten we blijven optimaliseren.

We houden goed contact met waterschap Noorderzijlvest en de Muskusrattenvangers om te voorkomen dat otters per ongeluk in de muskusrattenvallen komen.

o Bevers

Eind 2020 zijn er twee beverburchten aangetroffen in De Onlanden. Vanaf dat moment worden de Bevers nauwkeurig gemonitord door te kijken naar vraatsporen. Op verschillende plekken dieper De Onlanden in zijn ondertussen vraatsporen aangetroffen.

Het is belangrijk De Onlanden te optimaliseren voor de bever. Het maaibeleid zal waar mogelijk moeten worden aangepast zodat er meer opslag van wilg en berk ontstaat, wat uiteindelijk door de Bever zelf 'beheerd' zal worden. Hierdoor ontstaat een natuurlijker moeras/wetland landschap waar veel soorten van zullen profiteren. Wanneer maaien minder nodig is zullen amfibieën en insecten immers niet meer omkomen tijdens de maaiperiodes. Dit zorgt er tevens voor dat er meer voedsel is voor vogels. Dit alles met de Bever als beheerder van het landschap! Kort gezegd, we zullen in overleg met de terreinbeheerders gaan om het maaibeleid aan te passen.

De Onlanden is een Bever welkom gebied. De Bever mag hier leven. We gaan onderzoeken of de Onlanden een uitzetgebied kan worden voor een 'lastige' bever die uit een rood gebied

moet worden weggevangen. Misschien kan er eenmalig een bever in het gedeelte van de Onlanden aan de Leekstermeer kant worden uitgezet.

Een van de beverburchten ligt op een zeer verstoringsgevoelige plek. Het is zaak om te kijken wat er gedaan kan worden om te voorkomen dat vissers deze plek pal naast de beverburcht blijven gebruiken. We overleggen met waterschap Noorderzijlvest en Natuurmonumenten wat mogelijk is.

o Broedvogels

De populatie broedvogels in De Onlanden wordt al vele jaren gevolgd. Sinds 2013 verschijnt er elk jaar een broedvogelrapport. Dit willen we ook in de komende jaren voortzetten. De gebruikte methodiek hierbij is de BMP van Sovon. Onze stichting is de afgelopen jaren in staat gebleken om de vier natuurbeheerders van De Onlanden en de individuele tellers te verbinden. Zo kunnen de broedvogels in De Onlanden als één gebied worden gevolgd en wordt er zorg voor gedragen dat het geheel op wetenschappelijk verantwoorde wijze wordt vastgelegd.

De Onlanden zijn echter ook een bestemming voor overwinterende vogels en een tussenstop voor trekvogels. Voor deze categorieën vogels heeft Sovon ook telprojecten, namelijk de Punt Transect Tellingen, Slaapplaatstellingen, en Watervogeltellingen/Midwintertellingen. Tenslotte vormen de database van waarneming.nl en de waarnemingen die worden doorgegeven aan de website www.deonlanden.nl een mooie aanvulling op alle tellingen (en niet alleen qua vogels). Het is onze ambitie om ook deze gegevens bij elkaar te brengen zodat een goed beeld verkregen wordt van de jaarrond vogelpopulatie in De Onlanden. We willen al deze gegevens vastleggen in een rapportage, de eerste stappen hiervoor zijn al gezet.

o Muizen/braakballen

We willen het uitpluizen van braakballen dat Wim van Boekel voortzetten met hulp van vrijwilligers.

o Hiaten in kennis vullen.

Op een aantal gebieden willen we kijken hoe we beschikbare kennis die door andere partijen wordt verzameld kunnen gebruiken ten behoeve van de natuur in De Onlanden. Het gaat hier bijvoorbeeld om:

- Onderwaterwereld. Hiervoor gaan we in overleg met de Hengelsportfederatie.
- Ecologische processen. Hiervoor vragen we de kennis van Stichting Ark.
- Ook in de samenwerking met de IVN's en het KNNV zien we mogelijkheden om meer kennis over het gebied te verzamelen.

3.3. Draagvlak in de maatschappij

De stichting wil het draagvlak voor natuur in het algemeen en de natuur in De Onlanden in het bijzonder vergroten in de maatschappij, zowel bij overheden als bij burgers. Draagvlak draagt immers bij aan zorg voor de natuur. Behoud en vergroting van biodiversiteit en robuustheid staan hierin centraal.

Ambitie 2021

De stichting werkt via een aantal sporen aan draagvlak:

- Website www.DeOnlanden.nl

De stichting heeft een eigen website waarop informatie over de stichting en De Onlanden te vinden is en waarop de rapportages die de stichting uitbrengt worden gepubliceerd. Begin 2021 is de vernieuwde website online gegaan en in de loop van het jaar zal de website verder verbeterd en uitgebreid worden.

- **Nieuwsbrieven**

Tweejaarlijks komt er een Onlanden nieuwsbrief uit met daarin artikelen over ontwikkelingen in en beheer van het gebied, terugblikken naar vroeger en vooruitblikken naar nieuwe ontwikkelingen. De nieuwsbrief wordt op onze website gepubliceerd en verzonden aan geïnteresseerden en mensen die beroepsmatig bij het gebied betrokken zijn.

- **Onlanderberichten en Onlander-excursie**

Onregelmatig maar ongeveer tweemaandelijks komt er een Onlanderbericht uit met nieuws van de stichting, korte berichtjes over wat er op dat moment te beleven is in De Onlanden en hoe het gebied in het nieuws is geweest. De Onlanderberichten worden verzonden aan onze achterban, de donateurs van de stichting. Elk jaar wordt een excursie in het gebied georganiseerd voor deze achterban van de stichting.

- **Kennis delen**

De kennis die de stichting zelf vergaart (zie §3.2) en in haar werk opdoet wordt actief verspreid via de bovengenoemde kanalen, naar relevante stakeholders en wordt ingebracht in de lopende dossiers.

In 2021 werkt de stichting mee aan het jaar van de Otter. Ook werken we aan een overzichtsartikel/boek over de natuurontwikkeling in De Onlanden sinds het gebied is ingericht als natuur- en waterbergingsgebied.

3.4. Het denken over natuur in De Onlanden stimuleren.

Op basis van gesignaleerde ontwikkelingen (in en om het natuurgebied) en verzamelde kennis, wil de stichting het denken stimuleren: hoe te komen tot een nog robuuster systeem waar biodiversiteit en natuurlijke processen alle ruimte krijgen? Hiertoe dagen we de natuurbeheerders en andere betrokken organisaties uit om nieuwe/verdergaande natuurontwikkeling in De Onlanden. We nemen hierin de rol van aanjager en denktank.

Daarnaast hebben we regulier overleg met de vier natuurbeheerders van De Onlanden (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Drents en Groninger Landschap), de omliggende IVN's (Eelde-Paterswolde, Groningen-Haren, Peize, Roden-Norg en Westerkwartier) en de Groningse afdeling van het KNNV.

Wanneer hier aanleiding toe is, worden nieuwe inzichten meegenomen in belangenbehartiging, kennisvergaring en communicatie.

4. Informatie over de stichting Natuurbelang De Onlanden

Informatie over de stichting Natuurbelang De Onlanden is te vinden op de website: www.deonlanden.nl. Hier zijn de statuten, het beleidsplan en jaarplan te vinden, evenals de nieuwsbrieven en rapportages die door de stichting worden gemaakt.

4.1 Samenstelling van het bestuur en team

<i>Naam</i>	<i>Rol en taken</i>	<i>e-mail</i>
Herman Sips	Voorzitter	h.sips@deonlanden.nl
Lieselot Smilde	Secretaris, redactie	l.smilde@deonlanden.nl info@deonlanden.nl
Marjan Feith	Penningmeester	administratie@deonlanden.nl
Michel Wijnhold	Broedvogelonderzoek, Waarnemingen	
Leo Stockmann	Contacten IVN's en KNNV, redactie	
Sebastiaan Bosma	Website, social media	
Sonja van der Wijk	Otter- en Beverwerkgroep	